

GÖRÜNTÜ DÜZENLEMESİ VE GÖRSEL ÖGELER

Ass. Levend KILIÇ

GİRİŞ

Tüm güzel sanatlarda sanatçı eserini belli malzemeler kullanarak gerçekleştirir. Bu resim sanatında, ortaya çıktığı yüzey (tutal) olarak beliriyor. Sanatçı düşüncelerini bu sınırlı yüzeyine aktarmak zorundadır. Fotoğraf ve sinema sanatında ve de televizyon da düşünceyi yoğunlaştırıldığı yüzey tek bir kare ya da hareketli karelerdir. Fotoğraf çeken kişi düşüncesini tek bir karede yoğunlaştırırken sinema ve televizyon da bu hareketli karelere serpilmiştir.

Verilmek istenilen düşünceyi bir yüzey üzerine ya da kareler üzerinde yoğunlaştırılmasına, görüntüleştirilmiş anlatım diyebiliriz. Görüntüleştirme sanatının öğeleri ise resim sanatıyla birlikte günümüze kadar gelmiştir. Çağımızın görüntü sanatları fotoğraf, sinema ve televizyonla uğraşanlar görüntü oluşturmada (görüntü düzenlemesinde) yol gösterici resim sanatından yararlanmak zorundadırlar. Görsel öğeler (fotoğrafik görsel öğeler) düşünceyi görüntüleştirme sanatının ana malzemeleridir. Resim sanatının yol göstericiliğinden de yararlanarak görsel öğeleri (fotoğrafik görsel öğe-

leri) altı başlık altında toplayabiliriz: 1- Çizgi, 2- Yön, 3- Şekil, 4- Doku, 5- Ton (değer), 6- Renk.

Bu öğeler görsel sanatların yapısını oluşturur. Onlar görüntüsel anlatımın alfabetidir. Onlar olmadan görüntüsel anlatım düşünülemez. Görsel öğelerin yoğun olarak kullanıldığı görüntü düzenlemeleri iki açıdan önemlidir: İzleyenlerin dikkatlerini görüntüdeki belli nesne ya da konulara yöneltmek ve izleyenleri duygusal olarak etkilemek için.

Görüntü düzenlemesi, istenilen bir görüntüsel etki kaygusuna dayanmaktadır. Görüntüsel düzenlemede kullanılan görsel öğeler kişinin bilinç ve bilinçaltını etki edebilecek şekilde düzenlenebilmektedir. Görüntüsel öğeler kişinin psikolojik yaşamı ile iç içedir. Görüntü düzenleme, yaşam deneyiminde yer alan anlatım şekilleri ve bunların kavramlaştığı görüntüsel sembollerdir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, görüntü düzenlemesinin alfabetesi olan görsel öğeler tek tek incelenecek ikinci bölüm de ise görsel öğelerin görüntü düzenlemesine birleşimi (kaynaşımı) uyum-yineleme-zıtlık incelenecektir. Bu çalışmanın daha sonra yayınlanacak bölümleri ise, görüntü düzenlemesinin diğer konuları olan birlik-ritm-denge, çerçeveleme ve hareketli görüntü düzenlemesinde geçişler olacaktır.

BÖLÜM I

GÖRSEL ÖGELER

Çizgi

Kutsal kitabın önce söz vardı.... diye başlamasına benzer şekilde, görsel öğelere de önce çizgi vardı diye başlamak yanlış olmaz. Çizgi görsel sanatın temelidir. Gerçekten de yüzey üzerinde ilk çağdan itibaren somut kütleler ortaya çıkarma çizgi ile başlamıştır. Yüzey üzerinde somutlaştırma, sınırlamaya gidiş, belirsizlikten belirliliğe geçiş çizgi ile olmuştur. Sanat da çizgilendirme isteğinden doğmuştur. Aristo, “çizgi dolu ile boş arasındaki sınırdır” diyerek çizginin görsel sanatlar açısından en anlamlı ve geçerli tanımını yapmıştır.

Çizginin en önemli özelliği olan kütleyi ya da somut biçimi gösterebilmesi 16. yüzyılda Dürer'in sanatında simgeleşen çizgisel

uslub'u yaratmıştır. Böylece çizgi sayesinde görsel sanatların malzemesini oluşturan kütleler anlamlı güzelliklere dönüşmüşlerdir. Herbert Read, çizginin kütle oluşturma özelliği ile ilgili olarak şöyle diyor:

«Çizginin gördüğü iş her şeyden önce bir seçmedir. Göstermekten çok sezdirir. Gerçekten çizgi bir konuyu en özlü ve soyut gösterme yoludur. Resimli bir stenografi.» (Herbert, R., 1974, s. 40).

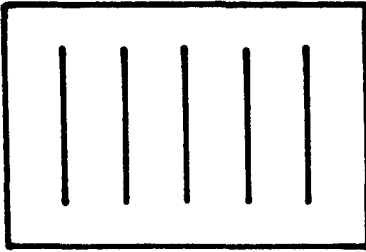
Dürer'in çizgisel üslubundaki etkin (egemen) çizgi, günümüzde de hala görsel düzenlemede etkinliğini sürdürmektedir. Çizginin kütle oluşturma, yüzey üzerindeki sınırlandırma özelliği, ışık ve gölge ile diğer bir deyişle gölgelendirme ile önemini yitirmiş gibi görülebilir. Ancak, çizgi gölgeselliğin ustası Rembrart'da bile ışık ve gölgeden az önemli değildir. Çizgi konusunda unutulmaması gereken şudur, ışık ve gölgeye geçerken çizginin yok olması gerekmez. Yüzey üzerindeki somutlaştırmada çizgi yollardan biri ve en etkinidir. William Blake çizgi ile ilgili olarak şöyle demektedir:

«Sanatında hayatında büyük ve altın kuralı şudur: sınır-layan çizgi ne kadar temiz, keskin ve akıcı ise sanat eseri de o derece mükemmeldir, ve çizginin kuvvetini, keskinliğini kaybettiği yerde mutlaka hayal kısıtlılığı, kopye ve beceriksizlik ortaya çıkar... Bu kesin ve sınırlı biçimin yokluğu sanatçının kafasındaki fikir eksikliğini ve her çeşit kopyeciliği ispat eder. Meşeyi kayımdan, atı öküzden sınır çizgisinden başka neyle ayırabiliriz? Bir yüzü diğerinden sınır çizgisi ve onun sonsuz kıvrım ve hareketlerinden başka neyle ayırd edebiliriz? Evi kuran, bahçeyi düzenleyen kesinlik ve katilikten başka nedir ki? Dürüstlüğü hileden ayıran fikir doğruluğunun sert ve akıcı çizgisiyle hareket ve amaçtaki emniyet değil midir? Bu çizgiyi bir yana bırakmakla hayatın kendisini de bir yana bırakmış oluruz.» (Herbert, R., 1974, s. 119).

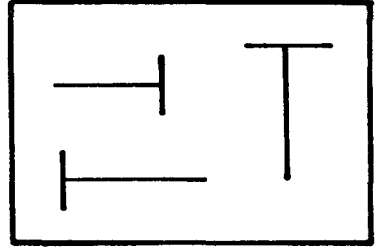
Çizginin Niteliği

Yüzeyde oluşan çizgilerin yapılarından gelen belli özellikleri vardır. Çizginin darlığı, genişliği, uzunluk-kısalığı, dik-eğik, kavisli oluşu ve çizginin ortaya çıkardığı yön farkı etki, ve anlatımlara neden olmaktadır.

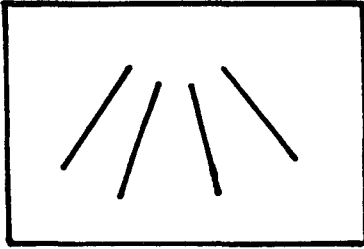
Yüzeyde kütle oluştururken sonsuz sayıda çizgi tipinden yararlanılabilmektedir. Ancak bunların tümü iki tür çizgiye dayanır. Düz çizgi ve eğrik çizgi. Aslında geometrik açıdan bir tek düz çizgi vardır, eğri çizgide yan yana gelmiş birçok düz çizgiden oluşmaktadır. Düz ve eğri çizgilerin görsel düzenlemelerde etkileri farklı farklı olmaktadır. Çizgilerin subjektif etkisi diye adlandırılan insan duygularından uyandırdığı etkiler, onların doğadaki gösteri ve değişimleriyle doğrudan ilgilidir.

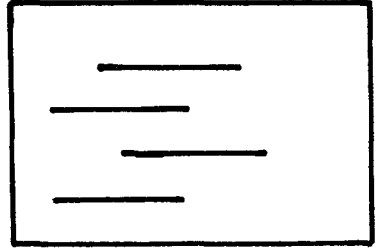
A

B

C

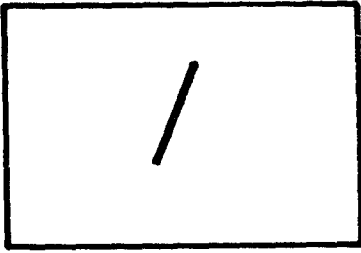
D

(Şekil. 1) (*)

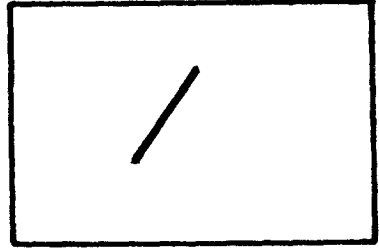
Dik çizgiler (Şekil. 1-A) statik, devingen çizgilerdir. Kuvvet, resmîlik, yükseklik, güç, önem anlamı verir. Düz çizgilere bakan göz hiçbir kırılmaya, iniş çıkışa, dalgalanmaya takılmadığı için bir durgunluk, durulma etkisinde kalır. Doksan derecelik açı ile birleşmiş düz çizgilerde (Şekil. 1-B) statiklik etkisi daha da kuvvetlidir. Dik-eğri çizgiler (Şekil. 1-C) umut ve esen ifade ederler. Ya-

(*) Şekil çizimleri, Nuran Ekmekçi.

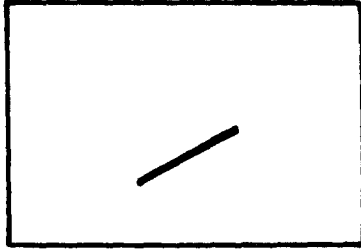
ay çizgiler (Şekil. 1-D) rahatlık, durgunluk, genişlik, açıklık, sakin durma anlamı verir.

A

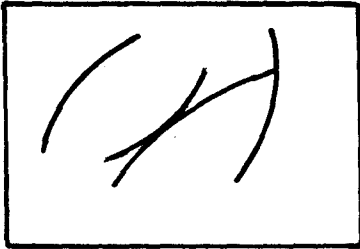
B

C

(Şekil. 2)

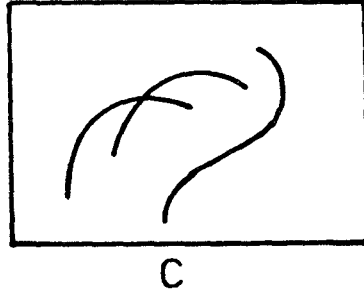
Diyagonal (eğik) çizgiler (Şekil. 2) hareketi etkili kılmada başarılıdırlar, kararsızlık yaratırlar, heyecan ve dikkat çeker.

A

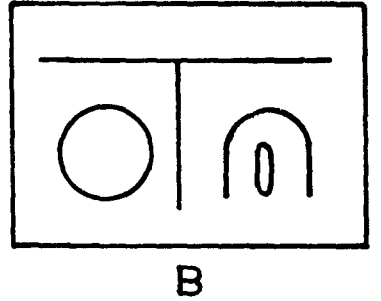
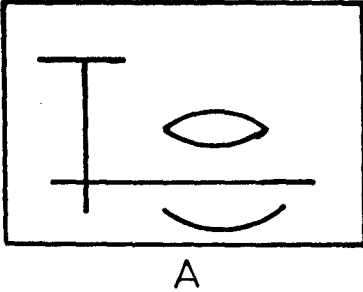

B

(Şekil. 3)

Eğrik çizgiler, düz çizginin statik etkisine karşılık eğiklik arttıkça dinamizm, hareket duygusu yaratırlar. Eğrik çizgiler uyumlu hareket izlenimini yaratır, güzellik, nezaket, kadınsılık etkisi verir. Kesin eğri çizgiler daha büyük hız ve hareket yaratır. Bir çizgi ne kadar eğilir ve bükülürse, o kadar canlılık ve devingenlik duygusu yaratır. Eğrik çizgiler, yatay ve dikey çizgilerin aksine yer çekimine bir tepkidir. Yer çekiminden kurtulup boşlukta salınırlar. Bu da eğrik çizgilerin görsel düzenlemede etkin kullanımının önemli nedenidir.

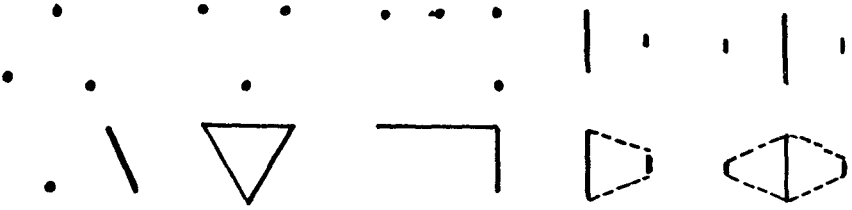

(Şekil. 4)

Eğrik çizgiler, dik çizgilerle birleştiklerinde dik çizginin statiklik duygusunu yumuşatırlar (Şekil. 4-A,B). Bir devingenlik, kıpırdanma duygusu yaratırlar.

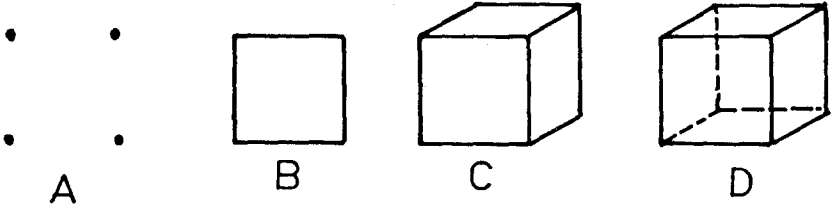
Çizginin Görsel Özelliği

Daha öncede belirtildiği gibi çizginin en önemli görsel özelliği yüzeyde sınırlama yapmasıdır. Diğer bir deyişle yüzey üzerinde kütle ya da somutluk oluşturmasıdır. Çizginin sınırlama yaparak kütle oluşturması görüntüde anlam bütünlüğü sağlamaktadır.

(Şekil. 5)

Şekil. 5'de görülen üstteki şekillerde anlam bütünlüğü alttakilere oranla daha azdır. Altta çizgilerin oluşturduğu şekiller anlamlılığı arttırmaktadır.

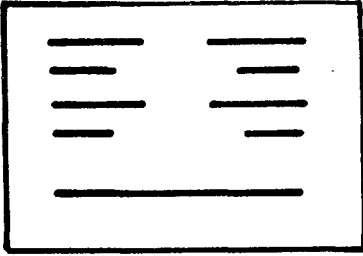
(Şekil. 6)

Şekil. 6-B'de görüldüğü gibi, dört noktayı birleştiren çizgiler kare kütlesini ortaya çıkarıyor. Bu kütleyle yine çizgiler yardımı ile (Şekil. 6-C,D) boyutluluk ekleyebiliyoruz.

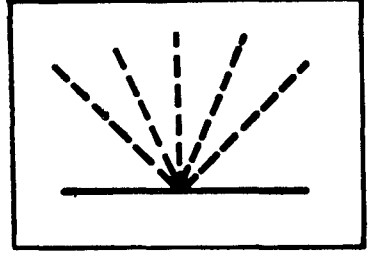
Çizginin diğer görsel özellikleri hareket ve ritm'i kendiliğinden verebilmesidir. Görsel düzenlemede hareket sadece dengeyi oluşturan şekillerle sağlanamaz. Görsel düzenlemede çizgi tek başına hareket kazandırabilir. Çizgiler estetik kurallara uygun düzenlendiğinde ritm kendiliğinden doğar. Düz ve eğri çizgilerin uyumu ritmdir. Bu sabit hareketsiz çizginin özünde vardır.

Yön

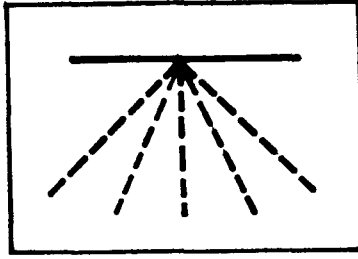
Bütün çizgilerin yatay, dikey ya da eğri bir yönü vardır. Çizginin görsel özelliği değişik yön etkilerini oluşturur. Görsel düzenlemede oluşturulan her yönün kişi üstünde başka ve farklı etkisi vardır. Yatay yönler (Şekil.7-A) yerçekimi ile uyum halindedir yani hareketsizdir. Sessiz, pasif duygu yatay yönlerin anlamlarıdır.

A

B

C

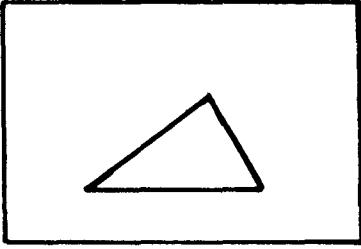
(Şekil. 7)

Dikey yönler (Şekil. 7-B) yerçekiminden yukarıya doğru olan yönler, hayat canlılık, denge ve sertlik duygusunu uyandırır. Yerçekiminin tersine olan yönler (Şekil. 7-C) bitkinlik, cansızlık, ölümlülük duygusu uyandırır.

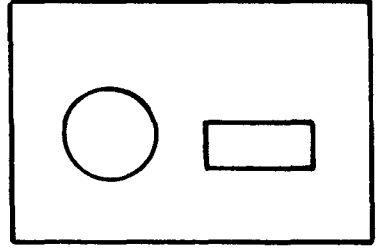
Şekil

Bir görsel öge olarak şekil, yüzeyde sınırlandırma ile ortaya çıkan iki-boyutlu bir kütledir. Şekil çoğunlukla dokusu olan bir somut kütledir. Şekil çizgi ile oluşturulmuş bir alan olabilir (Şekil. 8-A,B) sadece dokudan oluşan bir alanda olabilir (Şekil. 8-C,D).

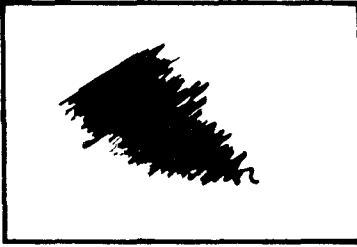
Şekillerin görsel düzenlemede değişebilirlikleri sonsuzdur. Doğadaki şekillerden, geometrik şekillere kadar sınırsız alanlar oluşturabilirler. Bu da görsel düzenlemedeki anlatımı oluşturmada şekillerin artan orandaki önemini gösterir.

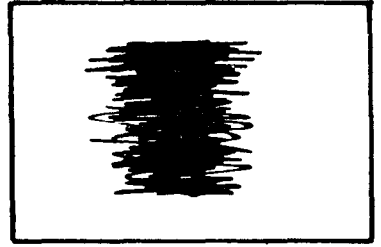
A

B

C

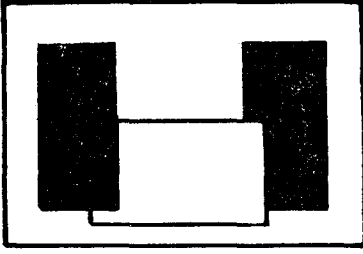

D

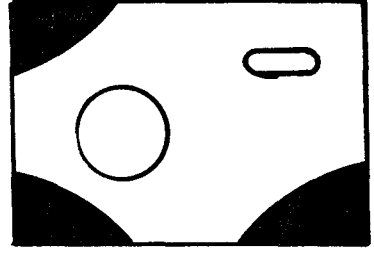
(Şekil. 8)

Şekiller, görsel öğelerin birlikteliğinin ortaya çıkışıdır. Görsel öğelerin oluşturacakları görsel ve duygusal ifade şekiller aracılığı ile yansıtılır. Görsel düzenlemedeki; sertlik, yumuşaklık etkisi, hareketin yönlendirilmesi şekiller kullanılarak çok kolay verilebilir.

Örneğin dik şekillerin kullanıldığı (Şekil. 9-A)'da sert ve erkeksi bir duygu vardır. (Şekil. 9-AB)'de ise eğri çizgilerin oluşturduğu yuvarlak şekillerin kullanılması kadınsı bir duygu uyandırmaktadır.

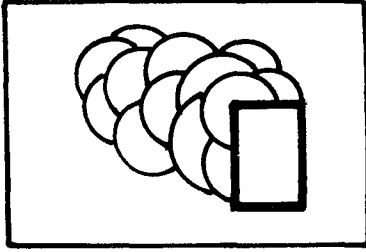

A

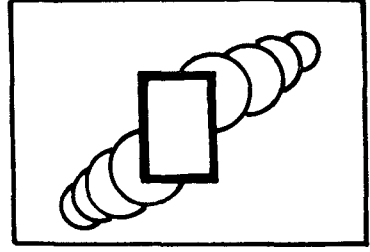

B

(Şekil. 9)

A

B

(Şekil. 10)

Aynı şekil'in değişik uygulamaları düzenlemedeki hareketin oluşmasını farklı etkileyebilmektedir. (Şekil. 10-A)'da dikdörtgen şeklinin sağ alt köşeye sıkıştırılması ve dairesel şekillerin kullanılması ile (Şekil. 10-B)'de aynı dikdörtgen şeklinin ön planda kullanılıp dairesel şekillerin köşegen üzerinde düzenlenmesi iki düzenlemede hareketi farklılaştırmıştır.

Şekiller görsel düzenlemede düşüncenin üretilebilmesine olanak sağlamaktadır. Şekillerle düşünce görsel düzenlemeye dönüşebilmektedir. Başka bir deyişle, şekiller düşüncenin yüzeydeki simgeleridir. Bu simgede görsel düzenlemelerde stilleri ortaya çıkarmaktadır.

Doku

Doğadaki her nesne bir dış yüzeye sahiptir. Ve bu dış yüzeyin; düz, pürüzlü, mat, parlak, yansıtıcı, emici, çizgili, benekli bir

yapısı vardır. Nesnelere değişik yapılardan oluşan bu dış yüzeylerine doku denilmektedir. Doku, dokunma duygusuyla ilgili olduğu kadar görseldir. Doku, dokunarak algılandığı gibi görülerekte algılanabilir.

Nesnelerin dokularının görsel düzenlemede önemi ışığı yansıtma ile ilgilidir. Islak, parlak yüzeyler kuru, mat yüzeylere oranla daha fazla ışık yansıtırlar. Dokunun bu yapısal özelliği gözle de kolayca algılanabilir. Işığı yansıtma ve emme özelliği doğrudan dokunun yapısı (ve rengi) ile ilgilidir. Aynı renge sahip olan farklı dokuların ışığı yansıtması farklı olabilmektedir. Benzer renkli mat ve parlak yüzeyler gibi.

Ayrıca görsel düzenlemede, şekil-büyükölük ve rengin birlikteliğinde doku en etkin öğedir. Bu öğeler uygun bir doku ile birlikte olabilirlerse daha anlamlı olabilirler.

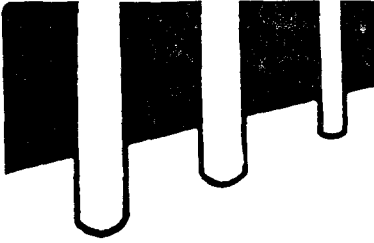
Doğadaki dokunun diğere bir deyişle nesnelere yüzeylerinin olduğu gibi kullanıldığı film ve fotoğraf sanatındaki görüntü düzenlemelerinde doku farklı bir önem kazanmaktadır. Çünkü resim sanatındaki gibi filmci ve fotoğraf sanatçısının elinde kendi dokusunu yaratacağı fırçası yoktur. Kuşkusuz onlarda doğal dokulara etkide bulunabilirler ama çoğunlukla görsel düzenlemede nesnenin doğal yüzeylerinden yararlanırlar.

Ton

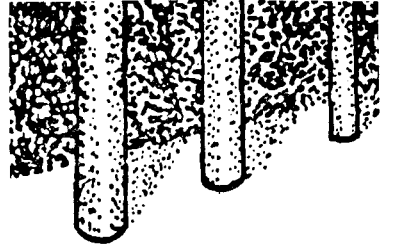
Görsel sanatlarda ışık herşeydir. Işık olmadan görsel sanatlar söz konusu değildir. Görsel düzenlemede ışık yoğunluğu tonla kontrol edilir. Ton bir rengin çeşitleridir. Başka bir deyişle aynı rengin açık-koyu farklılığıdır. Ton, renkte o rengin -grinin- en açık ve en koyu değere farklılığı ya da rengin -grinin- parlaklık aydınlık değeridir. Siyah-beyaz da ise ton, en açık gri ile en koyu gri arasındaki parlaklık-aydınlık değeridir. Ton öğesinden iki açıdan önemlidir:

«İlki, nesnelere maddeleri ve arasındaki uzaklığa göre değişen koyulukları bakımından birbiriyle olan bağlantılar (...) İkincisi aynı ışığın sadece değişik dereceleri gibi görünecek şekilde gölgelerin renkleri ve ışıkların rengi arasındaki tam bir bağlantı kurmak.» (Herbert, R., 1974, s. 41).

Bu tanımdan şu ortaya çıkıyor, sınırlayarak kütleyi ortaya çıkarmadan başka ışıkla kütle belirlenebiliyor. Kalınlaşıp incelen çizgiler nesnenin ışıklılığını verip onu sınırlandırır. Ancak çizgiye karşın daha yumuşak bir sınıflandırma ile ton'la ışıkla da kütle belirlenebilir. Gögeleme ve derinlik esprisinde beraberinde getiren tonlama görsel düzenlemede yumuşak geçişler için önemli bir öğedir.

A

B

(Şekil. 11)

Şekil. 11'de görüldüğü gibi tonlama görüntüsel düzenlemede etkin bir öğe. Siyah ve beyazın etkin olduğu (Şekil. 11-A) düzenlemede anlam belirginleştirmesi sertleşir (kesinleşir) anlatım dinamiklik, sertlik, canlılık, kesinlik duygusu yaratır. Şekil. 11-B'de tonlamanın kullanılması aydınlık ve karanlık alanlarda dikkatin dağılmasını sağlar. Böylece kesinlik azaltılır, belirsizlik, anlaşılmazlık, yumuşaklık ve rahatlık duygusu yaratılır.

A

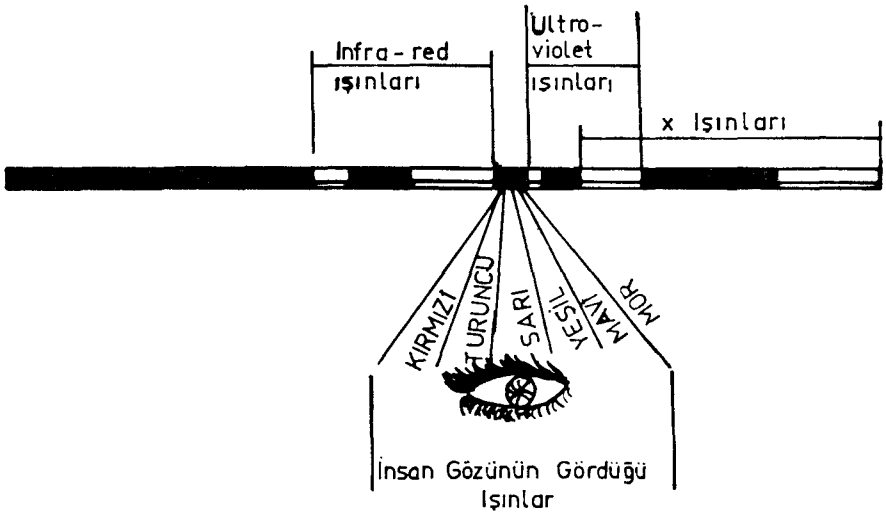
B

(Şekil. 12)

Ayrıca (Şekil. 12-A) da görüldüğü gibi tonlamanın sert kullanılması düzenlemede kütleyi şekil-büyüklik olarak daha fazla belirginleştirmektedir. Oysa (Şekil. 12-B) de görüldüğü gibi kütlenin düzenlemede tonlamayla belirginleştirilmesi, kütlenin şekil-büyüklik olarak etkisini azaltmaktadır.

Renk

Rengin doğadaki kaynağı güneştir. Bilinen tüm renkler beyaz ışığın parçalanmasından oluşur. Güneş ışığı bir prizmadan geçirilerek beyaz perdeye düşürülürse, kırmızı-turuncu sarı-yeşil-mavimor renkler sıra ile görülür. Renk, ses gibi titreşim özelliği olan bir öğedir. Her renk bir müzik tonunu andırır. Ve müzik notası gibi sıralanabilir. Kırmızı en küçük dalga boyundaki renk bir başta, mor en uzun dalga boyundaki renk diğer baştadır. Bunlar insan gözünün görebildiği renklerdir.

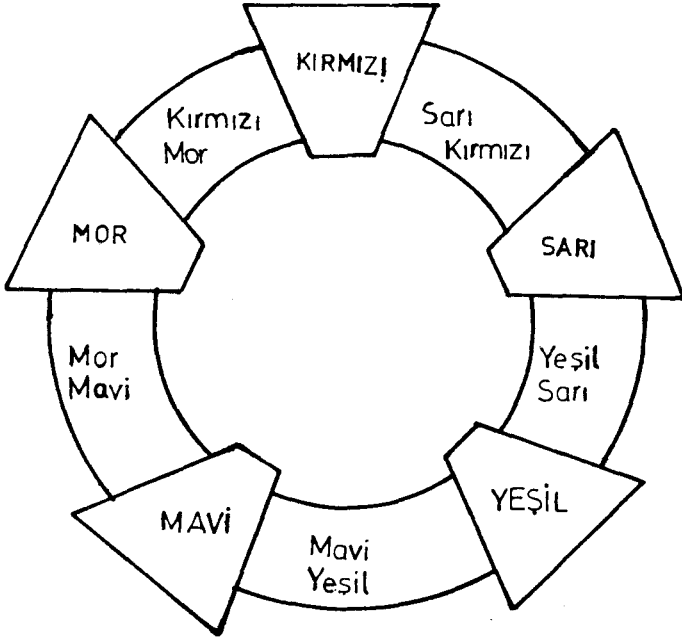

(Şekil. 13) İnsan Gözünün Görebildiği Renkler

Yani gün ışığı bu renklerle yüklüdür. İnsan gözünün gördüğü bu renk dizisinde sarı, kırmızı, mavi üç temel rengi oluşturur.

Bir yüzey üzerine düşen ışık dalgaları, o nesnenin taşıdığı özelliğe göre nesne tarafından emilir ve yansıtılır. Doğadaki nes-

nelerin bize rengini tanıtan bu yansımadır. Yani renk doğadaki nesnelerin üzerindeki ışıktır.

(Şekil. 14) Renk Çarkı

Sıcak ve Soğuk Renkler

Ateşe yakın renkler kırmızı, turuncu, sarı sıcak renkler sönen ateşi simgeleyen yeşil, mavi, mor ise soğuk renkler olarak görülmektedir.

Sıcak renklerin anası **kırmızı**'dır. Kırmızı renk tehlike, aşk, hareket, canlılık, kan duygusu uyandırır. **Turuncu**, kırmızıdan sonra ateşe en yakın renktir. Kırmızı kadar dinamik değildir. Güneşi, rahatlığı gün batışı, sonbahar duygusu uyandırır. **Sarı**, sıcak renklerin sonuncusudur. Parlak bir renk olduğundan aydınlık etkisi verir. Sevinç uyandıran bir renktir. Hafif yeşile kayan sarı rahatlık etkisi verir.

Ateşe uzak olan soğuk renklerin ilki **yeşil**'dir. Görsel düzenlemede diğer renklerle zıtlık yaratması açısından oldukça önemlidir. Çoğunlukla, düzenlemelerde arka plan rengidir. Yeşil izleyende açıklık, ferahlık, dinlendiricilik duygusu uyandırır. Ayrıca

yeşil mistik bir renktir, İslamda ana renk olduğu gibi Hristiyanlıkta da ölmezliğin simgesidir. Soğuk renklerin içinde yeşil sığağa en yakın olandır. Ona bu sıcaklığı içindeki sarı, turuncu renkler verir. Kırmızı ile birlikte kullanıldığında iyice ısınır.

Mavi, soğuk renklerin simgesidir. İçinde hiç yabancı renk yoktur. Rahatlık ve mutluluk duygusu verir. Sınırsızlığın ve sonsuzluğun simgesidir. Sıcak renklere zıtlık oluşturur.

Mor, renk çarkında yeri zor belirlenmektedir. Kırmızı ve mavinin etkinliği, bu rengin etkisini farklılaştırmaktadır. Kırmızının etkin olduğu kırmızı-mor aşk, hiddet, öfke duygusu mavinin etkin olduğu mavi-mor ise deprasyon, çekilme, gizem duygusu uyandırmaktadır. Genelde mor renk içe kapanış keder, melankoli etkisi uyandırmaktadır.

Renklerin görsel düzenlemelerde tek başlarına etki yaratmaları güçtür. Bir rengin gerçek değerini anlamak, yanına getirdiğimiz ikinci bir renkle gerçekleşebilir. Renkler yan yana gelirken aralarındaki görsel farklar ortaya çıkabilir. Ancak, diğer görsel öğeler kullanılarak düzenlemede rengin uyumu sağlanır. Renk diğer görsel öğelere eklendiğinde anlam kazanır. Çizgi bize kütleli yüzeyde sınırlandırır, kütleli somutlaştırır. Tonlama da buna mekan boyutu kazandırır. Renkte bunlara eklendiğinde görsel düzenlemenin gerçeğe uygunluğu kuvvetlenir. Renk görsel öğeler arasında uyumu ve zıtlığı yaratmada en etkin öğelerden biridir.

BÖLÜM II

GÖRSEL ÖGELERİN GÖRÜNTÜ DÜZENLEMESİNDE

BİRLEŞİMİ (KAYNAŞIMI)

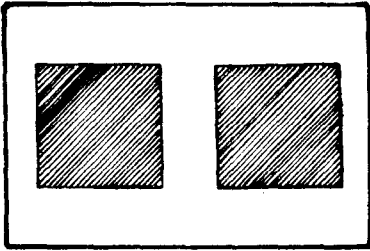
Görsel öğeler, görüntü düzenlemelerinde ya da görsel sanatlarda üç şekilde birbiriyle ilişki içindedir. Yineleme, uyum, zıtlık (uyumsuzluk). Aslında şekiller, müzik, şiir, edebiyat ve bale de ortaya çıkanlarla özdeştir. Tüm bu düzenlemeler aynı etkiyi, karakteri ve özelliği gösterirler. Görsel öğeler arasındaki farklılık; uzay, şekil ve renk farklılıklarıdır.

Görsel düzenleme kurallarında, öğelerin birleşilip (kaynaşıp) istenilen görüntü düzenleme etkilerine ulaşması için ilişkilerinde

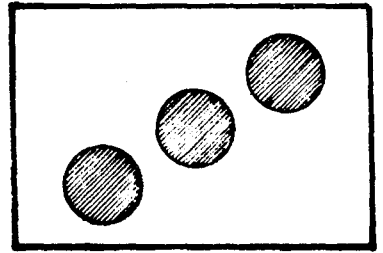
belli kurallar vardır. Görsel öğeler üç şekilde birlik halinde olabilirler: Birbirleriyle özdeş halinde olmaları **yineleme**, benzer öğelerin bir araya gelmesi **uyum** ve farklı öğelerin bir araya gelmesi ise **uyumsuzluk** (zıtlık).

Yineleme

Görüntü düzenlemesinde yineleme tek boyutla ilgilidir. Oda uzaydır. Aralarında sadece uzaysal fark olan aynı öğenin bir araya gelmesidir. Yani öğelerin sadece yüzeyde aldıkları yer farklıdır. Çoğunlukla aralarındaki uzaysal farklılıkta eşittir. Tıpkı müzikteki notalar gibi.

A

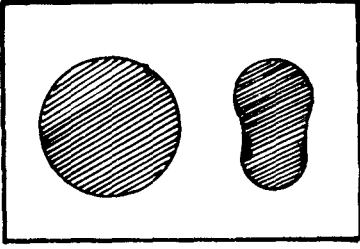
B

(Şekil. 15)

Şekil. 15 de görülen düzenlemelerde görsel öğeler yineleme durumundadır. Şekil, büyüklük, ton, doku ve renk açısından yineleme söz konusudur.

Uyum

Uyum, bir ya da birden fazla yönden benzer öğenin birleşmesidir. Üç noktadaki karakterlerin ortalama farklılıklarıdır. Orta gri, siyah ve beyaz'ın iki uç karakterin uyumudur. Genel olarak uyum anlamlı bir bütünlük oluşturmak için birbiriyle ilgili görsel öğelerin bir araya gelmesiyle oluşur. Görsel öğelerle uyum yaratmada, öğelerin psikolojik etkileri ve verilmek istenilen anlam çok önemlidir. Görsel öğelerin şekil, doku, renk gibi bir ya da birden fazla niteliğinin benzediği zaman uyum söz konusudur.

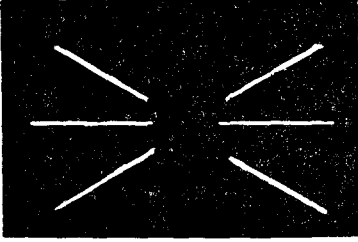
A

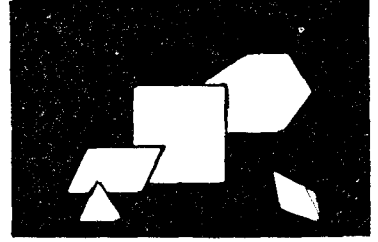
B

(Şekil. 16)

Şekil. 16-A da dört boyutlu uyum söz konusudur. Çizgi, şekil, ton, ve büyüklük öğeleri açısından düzenleme uyum halindedir. Şekil. 16-B de ise çizgi ve şekil açısından uyum söz konusudur.

YÖN

ŞEKİL

ÇİZGİ

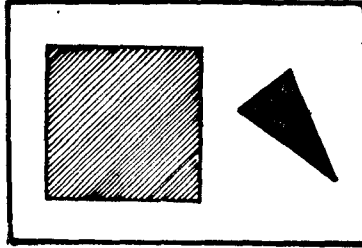
ŞEKİL

(Şekil. 17) Benzer Görsel Öğelerin Uyumu

Zıtlık (Uyumsuzluk)

Zıtlık görsel öğelerin her boyutu için geçerlidir. Ancak çoğunlukla şekil, büyüklük, ton ve renk öğeleri arasında zıtlık oluşur. Zıtlık görsel öğelerin birlikte olmamasıdır. Görsel düzenlemedeki öğeler arasındaki zıtlık doğadan yansır. Sıcak, soğuk, ince-kalın, uzun-kısa, düz-pürüzlü, açık renk-koyu renk, geniş-dar v.b. Görsel öğelerin zıtlık oluşturarak düzenlenmesi, uyum ve yineleme kadar görüntü de birlik, ritm ve denge oluşturmakta önemlidir. Zıtlık çoğu zaman düzenlemedeki tek düzeliği yok eder.

Görüntüsel düzenlemede öğeleri zıtlık yaratacak şekilde kullanmak bir anlamda kaçınılmazdır. Beyaz kağıdın üstüne siyah kalemle çizgi çizmek en basit anlamda görüntüsel bir zıtlıktır. Zıtlığın ne kadar olacağı da önemli bir sorundur. Görüntüsel düzenlemede zıtlık düzenlemenin amacına bağlıdır. Fazla kullanıldığı an anlatımı uyum ve denge bozulabilir.

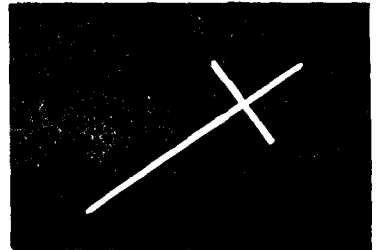

(Şekil. 18)

Şekil. 18-A'da görüntüsel öğeler şekil, büyüklük, ve ton açısından zıtlık halindedir. Şekil. 19'da ise diğer görsel öğelerin oluşturdukları zıtlıklar görülmektedir.

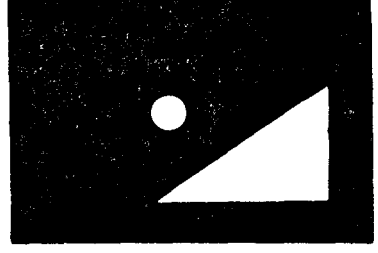
ÇİZGİ

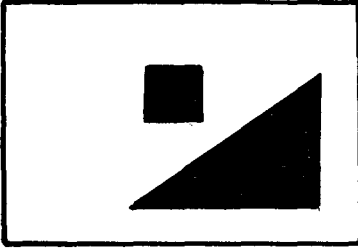
YÖN

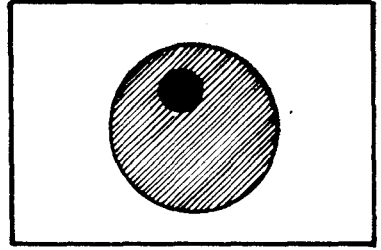
ÇİZGİ _ YÖN

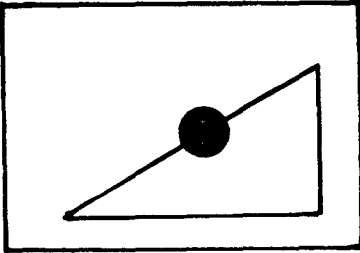
ŞEKİL _ BÜYÜKLÜK

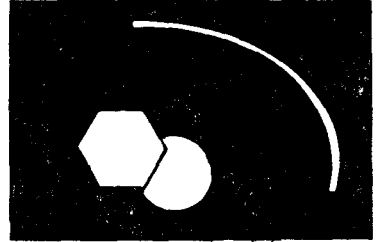
ŞEKİL _ TON

DOKU _ TON

ŞEKİL _ TON _ BÜYÜKLÜK

ÇİZGİ _ ŞEKİL _ BÜYÜKLÜK

(Şekil. 19)

Yararlanılan Kaynaklar

Bigalı, Şeref. **Resim Sanatı**, Yayıncılık Matbaası, İstanbul, 1976.

Graves, Maitland. **The Art of Color and Design**, Second Edition,

Mc Graw-Hill Book Company, Newyork, 1951.

Gnade, Michael. **Square Composition**, Hasselbald, Göteborg, 1976.

- . **Photographic Vision**, Hasselbald, Göteborg, 1980.
- Millerson, Gerald. **The Tecnique Of Television Production**, Ninth Edition, Focal Press, London, 1972. (“Picture Composition” bölümü)
- Masscelli, V. Joseph. **The Five C’s Of Cinematography**, Seventh Edition, Cine-Grafic Publication, Hollywood, 1977. (“Composition” bölümü)
- Read, Herbert. **Sanatın Anlamı** (Çev. Güner İnal-Nuşin Aşgari)
İkinci Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1974.
(I. Bölüm)
- Sarıoğlu, Güner. **Televizyon Program Yapımı ve Yönetimi**, SBF Yayını, Ankara, 1976. (“Görüntü Düzenleme” bölümü)